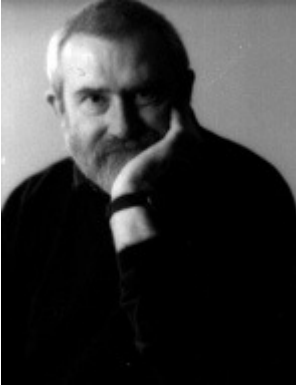

Teenagefamilien.

Teenagefamilien er en familie i omstilling. Vigtige roller i familien skal forandres, og det skal ske på forholdsvis kort tid og kommer ofte i ryk. Forskelle og modsætninger mellem generationerne kommer i forgrunden, og konflikt bliver en del af dagligdagen. At komme nogenlunde helskindet gennem årene med teenagere i familien kræver en indsats fra alle parter, men det er "de gamle", som har det største ansvar for, at det hele kommer til at gå fornuftigt – eller mindst muligt kaotisk – for sig.

Hovedemnet på dagsordenen er, at et eller flere børn er på vej fra barndommen over i voksentilværelsen. De skal sige farvel til barneidentiteten og sige goddag til voksentilværelsen – farvel til noget kendt, som kan have været mere eller mindre kompliceret – men kendt – og goddag til noget helt ukendt.

De unge kan have forbilleder – og skræmmebilleder – og under alle omstændigheder vil de være underlagt stærke kræfter i retningen af selvstændighed og ny, egen stil.

Den ny identitet er ofte baseret på modsætning til det kendte, således at forstå, at den unge finder sin egen stil og mening ved at definere sig modsat fx i forhold til forældrene, og det kan være besværligt og smertefuldt for begge parter.

Den unge kan føle sig meget alene, måske nok identificeret med kammeratflokkene, men der må de andre unge også tage stilling til kønsmodning, kropslige ændringer og ændrede (fx seksualiserede) relationer til kammeraterne, og disse ændringer finder sjældent sted samtidig for alle i flokken, så den bliver også tit splittet.

Under alle omstændigheder er tiden meget krævende og kaotisk for den unge, som på grund af de mange omstillinger og udfordringer let – på dramatisk vis – kan blive psykisk labil, overfølsom og stemningssvingende – eller måske tavs, indelukket og afvisende. I alt fald "anderledes" – og følsom.

De "gamle" er også i en krisesituation, som ikke nødvendigvis udvikler sig til krise – men muligheden er der. De gamle er vant til at være de voksne. Dem, der bestemmer. Opdragerne, med ansvaret for, hvad der foregår.

Nu skal rollerne til at skifte. Det er for sent at opdrage på teenagere. De kan og vil selv, og de er ikke længere børn. De hævder deres egenart og egne meninger med tiltagende styrke og autoritet, og de gamle må til at forholde sig til dem på lige basis – "i øjenhøjde".

På en måde kan man sige, at forældrene mister deres børn. Børnene er i hvert fald ikke børn længere. Og lidt dramatisk kan man understrege, at det er svært og smertefuldt at miste sine børn, og derfor holder så mange forældre så trodsigt fast på forældre/barn relationen. Men når et barn går gennem puberteten, holder det op med at være barn, og voksen/barn relationen må forandres. Og hvad er det så for en (halv)voksen de gamle får i stedet for barnet? En trodsig og egenrådig person med egne meninger og holdninger ofte direkte modsat forældrenes. Forældrene er ikke længere de mest vidende, erfarne og kloge, som med selvfølge bestemmer og har det store overblik. De må opgive rollen som opdrager og gå over til at være jævnbyrdige rådgivere og støtter. Det er ikke enkelt.

Man må – måske smertefuldt – men i alt fald sikkert – forholde sig til, at de unge selv tager over og tager ansvaret for, hvad de vil og ikke vil, og man mister muligheden for at kontrollere dem.

Når man stiller krav, må man selv sørge for at de overholdes, og man gør ofte klogt i at moderere sig, hvis ikke man vil ende som utroværdig, idet man ikke længere kan hindre, at de unge gør, som det passer dem, uanset hvad man kræver.

Man må til at tale sammen og forhandle. Lave aftaler, som holder i begge ender. Sikre sig, at de unge ikke bare siger ja for at slippe for videre tiltale, men siger ja, fordi de virkelig mener

det.

Det er vigtigt, at den unge kan føle sig tryk, set og respekteret i hjemmet. Også når meningene brydes. Set, forstået og elsket, sådan som vedkommende er – og ikke kun sådan, som forældrene kunne ønske sig at vedkommende ville være.

De unge har ikke brug for ordre og påbud, formaninger og bekymringer. De har først og fremmest brug for forældrenes tillid og tro på, at de kan klare sig, med den opdragelse de har fået, mens tid var – altså før teenagealderen!

De gamle og de unge må til at leve sammen efter nye regler. Alle parter har brug for klare udmeldinger fra den anden part. Ikke i form af bebrejdelser, men som ønsker og helhjertede udsagn – forslag, som er til debat – ikke i al evighed, men tilstrækkeligt åbent til, at der både er en nej- og en jamulighed.

Der skal stor diplomatisk kunst til fra alle sider, hvis det skal lykkes. Og det lykkes slet ikke, hvis de voksne ikke vil slippe forældre-, opdrager-, bestemmerollen, og den unge ikke vil eksperimentere med den stride, kompromisløse, egocentrerede, "jeg vil selv" – rolle. Nogen gange stå fast og nogen gange være fleksibel, og give det, de gamle siger, en chance.

Forskelle og konflikter må markeres, gøres klare og tydelige og forhandles.

Formaninger og krav vækker ofte til modsigelse og trods. Forældrene skylder deres børn/unge samspilspartnere, at de ved, hvad forældrene mener og føler, men forældrene må være åbne overfor, at de unge selvstændigt eksperimenterer og afprøver, om de gamles synspunkter og meninger også holder for dem.

De unge må have et trygt sted at vende tilbage til, når deres eksperimenter med den nye voksenrolle slår fejl, og de får skrammer i konkurrencen med jævnaldrende. De må have et sted, hvor de kan få gnubbet de ømme steder, få trøst, opmuntring og støtte til at forsøge igen, med nyt mod og perspektiv – med kærlige voksne på sidelinjen, som tror på de unge og inspirerer dem til at eksperimentere videre og finde egne gangbare løsninger .

Det hjælper gevaldigt, hvis de voksne kan huske, hvordan de selv stred i deres egen pubertet og specielt er indstillet på at hjælpe de unge med at undgå de vanskeligheder, som de selv havde.

At være en god teenageforælder betyder ikke, at man bare skal slippe de unge løs, være ligeglad og undlade enhver påvirkning. Tværtimod har de unge brug for klare udmeldinger og en fast holdning, så de ved, hvad de har at forholde sig til.

Alle må holde deres grundlæggende værdier i hævd. Og når man skal lære de unge om værdier og inspirere dem til at finde deres egne - som kan være de samme, men også andre - så gør man det bedst ved selv at efterleve principperne og gå foran med det gode eksempel. Det hjælper sjældent – og i alt fald kun midlertidigt - at forsøge at banke de unge på plads. Det bedste er at være rummelig, holde på sit og lade den unge finde frem til egne værdier med en tryk og sikker base af forståelse og kærlig overbærenhed at vende hjem til efter fiaskoer - og sejre.

Af Børnepsykiater Mogens A.Lund